

**2024-2025-O'QUV YILIDA O'RTA
TA'LIM MAKTABLARINING 9-SINF
O'QUVCHILARI UCHUN O'ZBEKISTON
TARIXI FANIDAN MUSTAQIL
SHUG'ULLANISH UCHUN
IMTIHON JAVOBLARI
2025**

ESLATIB O'TAMIZ, MAZKUR JAVOBLAR SIZNI VAQTINGIZNI TEJASHGA VA IMTIHONLARGA ESA

KO'PROQ TAYYORLANISH UCHUN YORDAM BERADI. IMTIHON JAVOBLARINI **TIJORIY**

MAQSADLARDA FOYDALANISH VA FAYLNI O'ZLASHTIRISH MUMKIN EMAS. VAQTNI QO'LDAN BOY

BERMANG, TAYYORGARLIKNI Hozirdan boshlang! Ushbu imtihon javobi **MUTLOQO BEPUL**

VA UNI **@USTOZ USERNAME OSTIDAGI TELEGRAM KANALDAN** YUKLAB OLISHINGIZ MUMKIN.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali BEPUL yuklab oling!

DIQQAT MUHIM! TO'LIQ O'QIB CHIHING!

**USHBU FAYLDA 9-SINF O'ZBEKISTON TARIXI FANIDAN
IMTIHON JAVOBLARI BERILGAN. AYRIM JAVOBLARDA
(balki barcha javoblar to'g'ri) XATOLIKLAR BO'LISHI
MUMKIN AMMO BIZ UNI YANA KO'RIB CHIQARMIZ VA
SIZ UNI QAYTA TELEGRAM KANALIMIZ ORQALI YUKLAB
OLISHINGIZ MUMKIN!**

**BUNDAN TASHQARI, IMTIHON BOSHLANISHIDAN 2-3 KUN
AVVAL VAZIRLIK TOMONIDAN MAXSUS SAYT ORQALI
ANIQ VARIANTLAR ANIQLANADI VA USHBU VARIANTLAR
ASOSIDA IMTIHON OLINADI. SHU SABABLI BIZNING
KANALIMIZGA OBUNA BO'LSANGIZ ZIYON QILMAYDI!**

TELEGRAM KANALIMIZ:

@USTOZ

@USTOZ

@USTOZ

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali BEPUL yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

1-SAVOLLAR

1. Qadimgi saklarni guruhlarga ajrating;

Har bir guruh yashagan hududlarini yozing; (Bilish – 18 ball)

Javob: Qadimgi saklar (yoki saklar) — O'rta Osiyoning qadimgi aholisining bir qismi bo'lib, ular miloddan avvalgi asrlar davomida Markaziy Osiyo va uning atrofidagi hududlarda yashagan. Saklar turli guruhlarga ajralgan va har biri o'zining yashash hududiga ega bo'lgan.

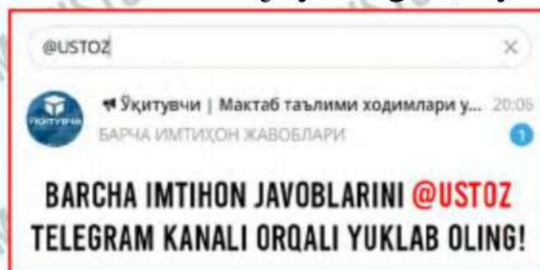
Massagetlar - Massagetlar, asosan, Qizilqum cho'lidan, Amudaryo va Sirdaryo oralig'ida yashagan. Ular Xorazm va Turon hududlarida ham tarqalgan.

Saka taypalar - Saka taypalari Markaziy Osiyo hududida yashagan. Ular, ayniqsa, Sog'diyo hududida, shuningdek, O'zbekistonning janubiy qismlari va Qozog'istonning janubiy hududlarida ham yashagan.

Sakalar (Saka-Kimakslar) - Sakalar yoki saka-kimakslar O'rta Osiyo shimoli va sharqida yashagan. Ularning yashash joylari O'zbekistonning janubiy va janubi-sharqiy qismida, Tojikistonning janubiy hududlarida, Qozog'istonning janubiy hududlarida va Qirg'izistonning janubiy qismida joylashgan.

Yuejilar (Yueji) - Yuejilar, asosan, Xitoyning g'arbi va O'rta Osiyo hududlarida yashagan. Ular Buxoro, Samarkand va Sirdaryo atrofida yashagan, shuningdek, Farg'ona vodiysining sharqiy qismida ham istiqomat qilgan.

Sakalar-Mediyaliklar - Sakalar-Mediyaliklar, Sirdaryo va Amudaryo oralig'ida yashagan. Ular O'zbekiston va Turkmeniston hududlarida joylashgan, ayniqsa, Buxoro va Samarkand atrofida yashagan.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

2. Salavkiylar davlatiga asos solgan shaxs;

Davlatning paydo bo'lish sababi;

Ushbu davlatning boshqaruv tizimi haqida yozing. (Bilish – 18 ball)

Javob: Salavkiylar davlatiga asos solgan shaxs **Salah ad-Din al-Ayyubi** bo'lib, u 1171-yilda Misrda davlatni tashkil etdi.

Salavkiylar davlatining paydo bo'lishi Salib yurishlari davriga to'g'ri keladi. Salah ad-Din islom dunyosini birlashtirish va Salibiylarga qarshi kurashish uchun Misrda hukmronlikni qo'lga kiritdi.

Salavkiylar davlati monarxiya asosida boshqarilgan. Sultonning vakolatlari cheksiz edi. Har bir hududda amaldorlar (emirlar) boshqaruvni olib borgan.

Davlatda mustahkam harbiy tizim va soliq tizimi bo'lgan. Salavkiylar, shuningdek, islomiy qonunlarga asoslangan boshqaruvni amalga oshirishgan.

3. Qadimgi Xorazmdagi Qal'aliqir, Qo'yqirilganqal'a, Tuproqqal'a shaharlaridan topilgan arxeologik va yozma manbalarga izoh bering. (Bilish – 18 ball)

Javob: Qadimgi Xorazmning Qal'aliqir, Qo'yqirilganqal'a va Tuproqqal'a shaharlari yirik siyosiy va madaniy markazlar bo'lgan. **Qal'aliqir**da topilgan arxeologik topilmalar (devorlar, minoralar, yozuvli taxtachalar) Xorazmda rivojlangan ma'muriy tizim va yozuv mavjud bo'lganini ko'rsatadi. **Qo'yqirilganqal'**adan olingan topilmalar chorvachilik va mudofaa bilan bog'liq faoliyatni aks ettiradi. **Tuproqqal'a** esa Xorazm davlatining poytaxti bo'lib, u yerda hukmdor saroyi, haykaltaroshlik asarlari va Xorazmiy yozuvli hujjatlar topilgan. Bu yodgorliklar qadimgi Xorazm sivilizatsiyasining yuksak darajada rivojlanganligini tasdiqlaydi.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

4. Yunon-Baqtriya hukmdorlarini sanab bering. Har bir hukmdorning davlat tarixidagi ahamiyatini yozing. (Bilish – 18 ball)

Javob: Yunon-Baqtriya davlatining mashhur hukmdorlari va ularning tarixiy ahamiyati quyidagicha:

1. **Diodot I** – Yunon-Baqtriya davlatiga asos solgan (mil. avv. 250-yillar). Salavkiylar imperiyasidan mustaqillik e'lon qilgan.

2. **Diodot II** – Diodot I ning o'g'li. Otasining ishini davom ettirgan, biroq Evtiydem tomonidan taxtdan ag'darilgan.

3. **Evtiydem I** – Diodotlar sulolasini tugatib, yangi sulola asoschisi bo'lgan. Salavkiylar bilan muvaffaqiyatli diplomatik munosabatlar yuritgan.

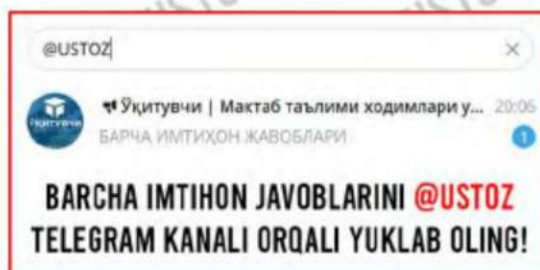
4. **Demetriy I** – Evtiydemning o'g'li. Hindistonga yurish qilgan, Hind-Yunon davlatining asoschisi hisoblanadi.

5. **Evkratid I** – Davlatni ichki nizo va tashqi hujumlardan himoya qilgan. Baqtriya hududlarini mustahkamlashga harakat qilgan.

Bu hukmdorlar Yunon-Baqtriya davlatining siyosiy barqarorligi, hududiy kengayishi va yunon madaniyatining Sharqqa yoyilishida muhim rol o'ynagan.

5. Makedoniyalik Aleksandr O'rta Osiyoda bunyod etgan shaharlar nomini yozing. Shulardan bittasini barpo etish sababini yozing. (Bilish – 18 ball)

Javob: Makedoniyalik Aleksandr O'rta Osiyoda quyidagi shaharlarga asos slogan **Aleksandriya Eskhata** (Farg'ona vodiysida), **Aleksandriya Oksiana** (Amudaryo bo'yida), **Aleksandriya Margiana** (hozirgi Marv yaqinida), **Aleksandriya Ariya** (Hirot atrofida), **Aleksandriya Eskhata** ("Eng chekka Aleksandriya") shahrining bunyod etilish sababi – Aleksandrning imperiyasining Sharqiy chegarasini mustahkamlash va bu hududlarda harbiy-nazorat punktini tashkil etish bo'lgan. Shu orqali u Yevropa va Osiyo o'rtasida harbiy va savdo yo'llarini nazorat qilmoqchi bo'lgan.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

6. Mil .avv. VII – VI asrlarda Oʻrta Osiyo hududida yashagan xalqlardan 3 tasini sanab bering; Ushbu xalqlarning istiqomat qilgan hududlarini yozing.

(Bilish – 18 ball)

Javob: Miloddan avvalgi VII–VI asrlarda Oʻrta Osiyoda quyidagi xalqlar yashagan:

Saklar – Asosan Sirdaryo boʻylarida, hozirgi Qozogʻiston janubi va Oʻzbekiston shimolida yashaganlar.

Massagetlar – Amudaryo quyi oqimi va Orolboʻyi hududlarida istiqomat qilganlar.

Baqtriyaliklar – Hozirgi Afgʻoniston shimoli va Tojikiston janubida, yaʼni Baqtriya hududida yashaganlar.

Bu xalqlar oʻz davrida yirik koʻchmanchi va dehqonlik madaniyatiga ega boʻlib, Oʻrta Osiyo sivilizatsiyasining shakllanishida muhim rol oʻynagan.

7. Davan davlati mavjud boʻlgan davrni yozing;

Poytaxti va yirik shaharlarini sanab oʻting;

Xitoy bilan olib borgan urush sababini bitta soʻz bilan ifodalang. (Bilish – 18 ball)

Javob: **Davan davlati** miloddan avvalgi II asrdan milodiy I asrgacha mavjud boʻlgan.

Poytaxti – Ershi shahri. **Yirik shaharlar** – Ershi, Osh, Fargʻona vodiysidagi boshqa shaharchalar. **Xitoy bilan urush sababi** – **otlar**. Davan otlari Xitoyda juda qadrlangan boʻlib, ular uchun bosqinchilik yurishlari uyushtirilgan.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

8. Qang' davlatiga asos solgan xalqlar nomini yozing;

Qang' davlatining poytaxti va asosiy shaharlari joylashgan hududni sanab o'ting;

Ko'chmanchilar bilan urushlar kelib chiqishining asosiy sababini ifodalang. (Bilish–18 ball)

Javob: Qang' davlatiga asos solgan xalqlar – **sakklar** va **massagetlar** bo'lgan. Poytaxti – **Bitob** shahri. Asosiy shaharlari **Sirdaryo** bo'yida, hozirgi **Toshkent viloyati, Jizzax**, va **Qashqadaryo** hududlarida joylashgan. Ko'chmanchilar bilan urushlar kelib chiqishining asosiy sababi – **yer**. Bu urushlar ko'pincha yaylovlar va suv manbalariga egalik qilish uchun bo'lgan.

9. Kushonlar davrida foydalanilgan yozuv turlaridan 3 tasini sanab o'ting.

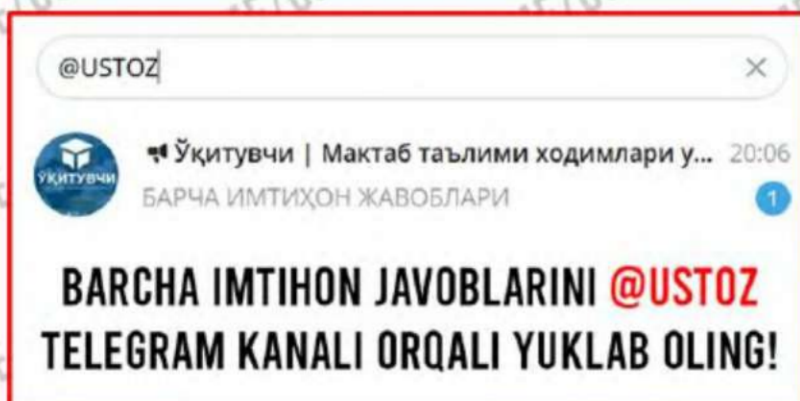
Har bir yozuv qayerda paydo bo'lgani yoki topilgan hududini yozing. (Bilish – 18 ball)

Javob: Kushonlar davrida foydalanilgan yozuv turlaridan uchta asosiylari bular:

1. Kushon yozuvi – Topilgan hudud: Hindiston, Afg'oniston, va Markaziy Osiyo, xususan, Purushapura (hozirgi Peshavar).

2. Brahmi yozuvi – Topilgan hudud: Hindiston, ayniqsa, Kushonlar hukmronlik qilgan hududlarda (Pokiston, Shimoliy Hindiston).

3. Aramey yozuvi – Topilgan hudud: Markaziy Osiyo, xususan, Baqtriya va Xorazm hududlarida.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

10. Makedoniyalik Aleksandrning sharqqa yurishi nechanchi yilda boshlangani va necha yil davom etganini yozing. Aleksandrning bosib olingan hududlarda yunonlarni joylashtirishdan ko'zlangan maqsadini aniqlang. Aleksandr harbiy yurishlarining yo'nalishi O'rta Osiyoga qaratilish sababini ifodalang. (Bilish – 18 ball)

Javob: Makedoniyalik Aleksandrning sharqqa yurishi miloddan avvalgi 334-yilda boshlanib, 323-yilda vafot etganiga qadar 11 yil davom etdi.

Aleksandrning bosib olingan hududlarda yunonlarni joylashtirishdan ko'zlangan maqsadi – yunon madaniyatini yoyish va yangi hududlarda yunonlashgan shaharlar orqali siyosiy nazoratni mustahkamlash edi.

Aleksandrning harbiy yurishlarining yo'nalishi O'rta Osiyoga qaratilishining sababi – Sharqdagi kuchli imperiyalarni zabt etish va u yerda strategik jihatdan muhim hududlarni egallash edi. Bu yurishlar unga katta iqtisodiy va harbiy resurslar taqdim etdi.

Ўқитувчи | Мактаб таълими ходимлари у... 20:06
БАРЧА ИМТИҲОН ЖАВОБЛАРИ 1

**BARCHA IMTIHON JAVOBLARINI @USTOZ
TELEGRAM KANALI ORQALI YUKLAB OLING!**

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

2-SAVOLLAR

1. U o'zining falakiyotga oid asarlarida Yerning Quyosh atrofida aylanishi haqidagi fikrni birinchi bo'lib ilgari surdi. Shu paytgacha noma'lum bo'lgan Amerika qit'asi mavjudligini taxmin qilib, o'z asarlarida bu haqda bir necha bor yozgan. G'arbiy yarim sharda katta quruqlik borligi to'g'risidagi fikri XV–XVI asrlarda o'z tasdig'ini topgan, alloma nomini va uning asaridan birini yozing. (Bilish -18 ball)

Javob: Yerning Quyosh atrofida aylanishi va Amerika qit'asi mavjudligi haqidagi taxminlar, Xaqoniy Fozil ibn Abu Rayhon Beruniy (973-1050) ga tegishlidir. Abu Rayhon Beruniy, o'zining ilmiy asarlarini yaratishda o'z davridan ancha ilg'or fikrlarni ilgari surgan. U shuningdek, G'arbiy yarim sharda yangi quruqlik borligi to'g'risidagi fikrni ham ilgari surgan. Abu Rayhon Beruniy, "Al-Qanun al-Mas'udi" asarida Yerning Quyosh atrofida aylanishi haqidagi g'oyani ilgari surgan. Bu asar astronomiya, geodeziya va geografiya kabi sohalarda muhim ishlarni o'z ichiga oladi.

2. Olim Nil daryosi orollaridan biri — Roud «burni»ga qurgan «Miqyosi Nil» uskunasi Misrda yangicha soliq miqdoriga asos soldi. Atoqli astronom Yan Geveliy 1647-yili nashr qilingan «Selenografiya» kitobida oydagi kraterlardan birini shu alloma nomi bilan atagan vatandoshimizning nomini va uning asarlaridan birini yozing. (Bilish -18 ball)

Javob: Ibn al-Haysam (965-1040) bo'lib, u astronomiya, optika va fizika sohalarida katta ishlar qilgan. Ibn al-Haysam "Al-Manazir" (Optika kitobi) asarida yorug'lik va ko'rish haqida muhim ilmiy kashfiyotlar qilgan. Uning bu asari ilmiy dunyoda katta ahamiyatga ega bo'lib, ko'p asrlar davomida optika fanining rivojlanishiga asos bo'lgan. Yan Geveliy 1647-yilda oydagi bir kraterni Ibn al-Haytham nomi bilan atagan, chunki u ilmiy jamoatchilikka katta hissa qo'shgan.

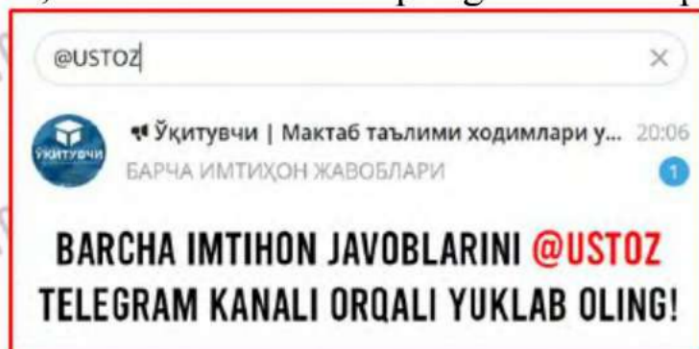
Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

3. Xalifa Ma'mun uchun jahon xaritasini yaratishga yordam berdi va Yer atrofini topish uchun loyihada ishtirok etdi. Suriyadagi Sinjor tekisligida yer meridiani darajasini o'lchadi. 1 dan 9 gacha sanoq tizimini tuzgan va 0 g'oyasini fanga kiritgan ulug' alloma nomini va asarlaridan birining nomini yozing. (Bilish – 18 ball)

Javob: Bu ulug' alloma Al-Xorazmiy (780-850) bo'lib, u matematikada, geodeziya va astronomiyada katta kashfiyotlar qilgan. Al-Xorazmiy jahon xaritasini yaratishda va Yer atrofini o'lchashda ishtirok etgan. Shuningdek, u Suriyadagi Sinjor tekisligida meridianni o'lchashda ishtirok etgan. Uning "Al-Kitob al-Mukhtasar fi Hisab al-Jabr wal-Muqabala" asari algebra fanining rivojlanishiga asos bo'lgan va algebra so'zining kelib chiqishi ham shu asardan. Shuningdek, u 0 raqamini matematikaga kiritgan va 1 dan 9 gacha bo'lgan sanoq tizimini rivojlantirgan.

4. Ushbu hudud arablar tomonidan Turon (Xuroson) shaharlari orasida birinchi bo'lib egallangan edi. Turklarning Balxni tashlab chiqishi, istilochilarning Movarounnahrda yurish imkoniyatini oshirishiga sabab bo'lgan, hozirgi Turkmanistonda joylashgan shahar nomini va ushbu shaharda joylashgan maqbarani yozing. (Bilish - 18 ball)

Javob: Ushbu hudud Merv shahri bo'lib, u arablar tomonidan Turon (Xuroson) shaharlari orasida birinchi bo'lib egallangan edi. Merv, hozirgi Turkmanistonda joylashgan va tarixiy ahamiyatga ega bo'lgan shahar hisoblanadi. Mervda joylashgan mashhur maqbara esa Sulton Sanjar maqbarasidir. Sulton Sanjar, Saljuq sultoni bo'lib, u Mervda dafn qilingan va maqbarasi shu shaharda joylashgan.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

5. O'rta asrlarda mavjud bo'lgan yozuv turi biri ikkinchisiga tutashib ketadigan 38 – 40 ta harfdan iborat edi. Tosh va yog'ochlarga o'yib yozishga nihoyatda qulay bo'lgan yozuv nomini hamda ushbu yozuvlar topilgan hududlardan 3 tasini yozing. (Bilish-18 ball)

Javob: O'rta asrlarda mavjud bo'lgan yozuv turi "Uyg'ur yozuvi" bo'lib, bu yozuv biri ikkinchisiga tutashib ketadigan 38-40 ta harfdan iborat edi. Uyg'ur yozuvi, ayniqsa, tosh va yog'ochlarga o'yib yozishga nihoyatda qulay bo'lgan.

Ushbu yozuvlar topilgan hududlardan ba'zilar quyidagilar:

O'rta Osiyo (ayniqsa, Xorazm va Mavaraunnahr)

O'rta Osiyoning janubi (Xitoyning shimoliy hududlari)

Qozog'istonning janubiy qismida (shuningdek, uning turli arxeologik topilmalarida)

Uyg'ur yozuvi turli davrlarda va joylarda foydalanilgan bo'lib, uning ko'plab yozma manbalari O'rta Osiyo va Xitoy chegaralarida topilgan.

6. Bu shahar qadimgi davrda asos solingan va arab manbalarida "Madina at-tujjor" deb ta'riflangan. O'rta asrlar davriga kelib kengayib, uch qismli yirik markazga aylangan shahar nomini hamda arablardan VII asrda kim tomonidan bosib olganligini yozing. (Bilish -18 ball)

Javob: Bu shahar **Damashq** (Damascus) bo'lib, qadimgi davrda asos solingan va arab manbalarida "Madina at-tujjor" (Savdogarlar shahri) deb ta'riflangan. O'rta asrlar davriga kelib, Damashq kengayib, uch qismli yirik markazga aylangan.

Damashqni **Amr ibn al-As** 636-yilda bosib olgan, u Islomning dastlabki davrlarida arab qo'mondonlaridan biri bo'lgan va Misrni ham zabt etgan.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

7. Ular tarbiyalanuvchilarga zardushtiylikning o'git-pandlari, ma'rifati hamda tarbiyasi hayotning eng muhim tayanchi ekanligini uqtirishgan. Ta'lim maskanlarida bolalarga, asosan, o'qish, yozish va jang san'atidan saboq berilgan. Shuningdek, ularga faqat rost so'zlashlari zarurligini uqtirgan zardushtiylik dini ruhoniylari qanday nomlanishi hamda ular qaysi ishda mas'ul ekanligini yozing. (Bilish -18 ball)

Javob: Zardushtiylik dini ruhoniylari "Maqsad" deb nomlanadi. Ularning asosiy vazifasi diniy marosimlarni o'tkazish, jamiyatni axloqiy tarbiyalash, zardushtiylik ta'limotlarini targ'ib qilish, hamda o'rgatish bo'lgan. Ta'lim maskanlarida bolalarga o'qish, yozish, jang san'ati, axloq va rost so'zlash zarurligi haqida o'rgatilgan. Shuningdek, ular o'z jamiyatlarida adolat, to'g'rilik va haqqoniylikni saqlashda muhim rol o'ynagan.

8. Ilk o'rta asrlarda tartib-intizomni saqlashga yordam beradigan maxsus askariy guruh bo'lgan. Dehqon mulkini qo'riqlovchi harbiy posbon qanday nom bilan atalishini hamda ularning dehqonlar oldidagi vazifasini yozing. (Bilish -18 ball)

Javob: Ilk o'rta asrlarda dehqon mulkini qo'riqlovchi harbiy posbonlar "zoroastriylar" deb atalgan. Ularning asosiy vazifasi dehqonlarning mulkini himoya qilish, yerlarni xavfsizligini ta'minlash va tarmoqda tartib-intizomni saqlashdan iborat edi. Zoroastriylar, ayniqsa, yirik dehqonchilik yerlarida xavfsizlikni ta'minlash, tahlil qilish va yer egalari bilan tartibni o'rnatishda mas'ul bo'lishgan.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

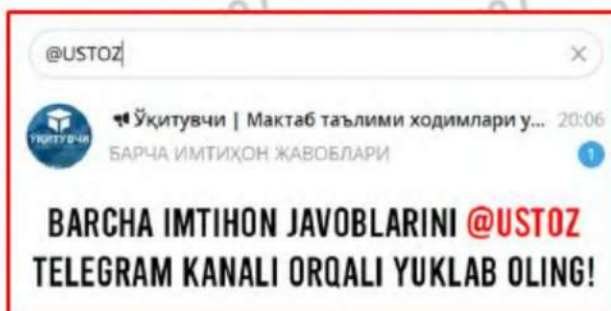
Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

9. Ushbu hudud dastlab «Avesto»da tilga olingan bo'lib, qadimdan "Turon" deb atalib kelingan. Arablar davridan «Movarounnahr» va «Xuroson» deb nomlangan yurtimiz va unga tutash hududlar g'arb olimlari va sayyohlari tomonidan qanday nomlangani hamda ushbu atama nechanchi asrlardan boshlab qo'llanilganligini yozing. (Bilish -18 ball)

Javob: Ushbu hudud, Avestoda tilga olingan va qadimdan "Turon" deb atalib kelingan, "Mavaraunnahr" va "Xuroson" nomlari bilan mashhur bo'lgan. G'arb olimlari va sayyohlari bu hududni "Transoxiana" deb nomlashgan. Transoxiana atamasi, asosan, 8-9-asrlardan boshlab qo'llanila boshlandi va O'rta Osiyo va uning atrofidagi hududlarni anglatgan. Bu atama, «Movarounnahr» (dengizdan naridagi yerlar) degan ma'noni anglatib, Amudaryo va Sirdaryo daryolari orasidagi hududni ifodalagan.

10. Ushbu lavozim egasi g'aznaviylar davlatida nafaqat hojiblar orasida, balki butun mamlakat hayotida katta mavqega ega bo'lgan. Rasmiy marosimlar, turli tadbirlarda hukmdorga eng yaqin joyda turgan. Qo'shinning eng salmoqli va mas'uliyatli qismiga boshchilik qilish vazifasi yuklatilgan lavozim turini va ushbu lavozimni egallagan shaxs nomini yozing. (Bilish -18 ball)

Javob: G'aznaviylar davlatida "Emir al-umara" lavozimi egasi nafaqat hojiblar orasida, balki butun mamlakat hayotida katta mavqega ega bo'lgan. U rasmiy marosimlar, turli tadbirlarda hukmdorga eng yaqin joyda turgan va qo'shinning eng salmoqli va mas'uliyatli qismiga boshchilik qilish vazifasini bajargan. Ushbu lavozimni egallagan shaxslarning eng mashhurlaridan biri Alp Tegin bo'lgan. U G'aznaviylar davlatining asoschisi va davlatning ilk hukmdori sifatida tarixda qolgan.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

3-SAVOLLAR

1. Jaloliddin Manguberdi bilan bog‘liq tarixiy ma‘lumotlarni o‘zaro moslashtiring. (Qo‘llash – 21 ball)

1. Sind janggi	a) Xorazm qo‘shini dushmanning siquviga dosh berolmadi, uni Jaloliddinning xos lashkarlari dushmanga bergan qaqshatqich zarba qutqarib qoldi.
2. Parvon janggi	b) jangdagi g‘alabadan keyin qo‘lga kiritilgan o‘ljalarni taqsimlashda lashkarboshilari o‘rtasida o‘zaro kelishmovchilik boshlandi.
3. Valiyon janggi	c) Jaloliddinnning dushman ustidan qozongan dastlabki yirik g‘alabasi bo‘ldi.
	d) XIII asrning eng mashhur janggi hisoblanadi.

Javob:

1	2	3
A	B	C

2. Amir Temur olib borgan janglar bilan bog‘liq tarixiy ma‘lumotlarni o‘zaro moslashtiring. (Qo‘llash – 21 ball)

1. Hindistondagi jang	a) Amir Temur ushbu yurishda nevarasi Muhammad Sultonga dushmanning strategik ahamiyatga ega tepaligini zabt etish vazifasini yukladi
2. Anqara janggi	b) Amir Temur harbiy mahorati sabab dushman Bulg‘or tomonga qochdi

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

3. Terek daryosi bo'yidagi jang	c) Ulug'tog'da ushbu yurish haqida xotira qoldirishga qaror qildi
	d) Amir Temur bu yurishi paytida "Agar Samarqandga salomat qaytib borsam, bir jome masjidi qurdiraman" deb niyat qilib qo'ygan edi

Javob:

1	2	3
D	A	B

3. Amir Temur olib borgan yurishlarining natijasini o'zaro moslashtiring.
(Qo'llash – 21 ball)

1. Eron janggi	a) dushmanning Sirdaryo bo'ylari, Farg'ona vodiysiga solayotgan xavf-xatarlariga chek qo'yildi
2. Mo'g'uliston janggi	b) istilo qilingan hududda turli xil ayirmachi harakatlarga, nizo va parokandalikka chek qo'yildi.
3. Hindiston janggi	c) so'fiylar sulolasiga barham berib, qamal vaqtida vayron bo'lgan hududlarni tiklash va obodonlashtirish topshirig'ini berdi.
	d) besh yillik yurish natijasida muzaffariylar sulolasiga barham berildi

Javob:

1	2	3
D	A	C

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

4. Amir Temur olib borgan yurishlarining sababini o‘zaro moslashtiring.
(Qo‘llash – 21 ball)

1. Oltin O‘rdaga yurishi	a) Amir Temurdan doimiy boj to‘lab turishni talab qilishi
2. Xorazmga yurishi	b) dushmanning Amir Temur davlatiga qarashli Ozarbayjonga yurish qilishi
3. Xitoyga yurishi	c) Amir Temur ushbu davlatni Chig‘atoy ulusining ajralmas qismi deb hisoblagani
	d) Amir Temurning nizoli masalalarni hal etish borasida maktub almashinuvi natijasiz tugaganligi

Javob:

1	2	3
A	C	D

5. Xorazmshoh Alouddin Muhammad olib borgan yurishlar natijasini o‘zaro moslashtiring. (Qo‘llash – 21 ball)

1. 1216-yil G‘azna, G‘ur, Bomiyonni egalladi	a) hozirgi Qozog‘istonning Akto‘be viloyati Xorazmshohlar davlati tarkibiga kiritildi
2. Bag‘dod xalifaligi bilan kurashdi	b) Xorazmshoh davlati bevosita Hindiston bilan chegaradosh bo‘lib qoldi.
3. Qoraxoniylarga qarshi kurash olib bordi	c) Bag‘dodning mo‘g‘ullar bilan yaqinlashuvi yuz berdi
	d) Movarounnahrda Qoraxoniylar boshqaruviga chek qo‘ydi

Javob:

1	2	3
A, B	C	D

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

6. Chingizxonning Movarounnahr shaharlarini zabt etishi bilan bog'liq ma'lumotlarni o'zaro moslashtiring. (Qo'llash – 21 ball)

1. Urganch	a) Xorazmshoh tomonidan 40 ming g'ur jangchisi Tog'ayxon boshchiligida shahar mudofaasi uchun mas'ul qilib qoldirildi
2. Buxoro	b) Shahar mudofaasi uchun Sulton Muhammad "Lashkari berun" deb atalgan 50 ming askar yuborgan
3. Samarqand	c) shahar mudofaasi Turkon Xotunning qarindoshlaridan biri bo'lgan Xumortegin qo'lida qoldi
	d) shahar himoyachilarining bir qismi Xurosonga chekinishga qaror qildi.

Javob:

1	2	3
C	A	B

7. Xorazmshohlarning Chingizxon bilan olib borgan elchilik munosabatlari haqidagi ma'lumotlarni o'zaro moslashtiring. (Qo'llash – 21 ball)

1. Mahmud Yalavoch	a) Xitoyda bo'lib turgan Chingizxon tomonidan elchi yaxshi kutib olindi.
2. Sayyid Bahouddin Roziy	b) Chingizxon tomonidan ushbu elchi boshchiligida 100 ta mo'g'ul va 450 ta musulmon savdogaridan iborat katta karvonni hozirlab, Turon tomon jo'natdi.
3. Amiriddin Haraviy	c) Xorazmshohlar davlatining kuchli va kuchsiz jihatlari haqidagi to'liq ma'lumotni Chingizxonga yetkazdi.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

	d) dastlab Xorazmshoh tomonidan elchiga iltifod ko'rsatilib, keyinchalik qatl etildi.

Javob:

1	2	3
B, D	A	C

8. Temuriyzoda hukmdorlarning toju-taxt uchun kurashlari natijasini o'zaro moslashtiring. (Qo'llash – 21 ball)

1. 1449-yil fevralda Abulqosim Bobur Hirotni egalladi.	a) Ulug'bek Hirot va Xurosonga bo'lgan da'vosidan voz kechdi.
2. 1405-yilning 18-mart kuni Xalil Sulton Mirzo Samarqandni egalladi.	b) butun Temur saltanati o'zaro toju-taxt kurashlari domiga tortildi.
3. 1447-yilning bahorida Alouddavla Abdullatifni tor- mor keltirdi.	c) temuriylarning Xurosondagi hukmdori bo'ldi.
	d) o'zini Movarounnahrning hukmdori deb e'lon qildi.

Javob:

1	2	3
A, C	D	B

9. Amir Temur va Temuriylar davrida bunyod etilgan inshootlar bilan bog'liq ma'lumotlar asosida o'zaro moslashtiring. (Qo'llash – 21 ball)

1. Go'ri Amir maqbarasi	a) bino gumbaz-u peshtoqlarining sirti koshin va sirli parchinlar bilan qoplangan.
2. Oqsaroy majmuasi	b) inshootning kirish qismida sher va quyosh, Temur davlatining ramzi bo'lmish uchta halqa shakli tasvirlangan.
3. Ulug'bek rasadxonasi	c) Samarqandning Registon majmuasidagi nufuzi jihatidan

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

	Movarounnahrning eng mahobatli maskan bo'lgan.
	d) inshoot qurilishidan Temur uncha qoniqmay, uning gumbazini qayta qurishni buyurgan.

Javob:

1	2	3
D	B	A

10. Temuriylar davrida ijod qilgan olimlar bilan bog'liq ma'lumotlarni moslashtiring. (Qo'llash – 21 ball)

1. Hakim al-Kirmoniy	a) har bir daraja uchun o'ta aniqlikdagi va har bir daqiqa uchun farqlarni o'z ichiga olgan to'rtta eng kichik raqamlar uchun sinuslar jadvalini ishlab chiqdi
2. Tojiddin Hakim	b) "Dori tayyorlash san'ati" nomli kitobida muallif oddiy va murakkab dorilar retseptini tuzish, ularni tayyorlash va ishlatish usullarini bayon etgan
3. Jamshid Koshiy	c) ancha murakkab operatsiyalarni ham qilgan bo'lib, ko'z kataraktasini jarrohlik yo'li bilan muvaffaqiyatli davolagan.
	d) Ulug'bek rasadxonasida stronomik fizikani tabiiy falsafadan mustaqil ravishda o'rgandi.

Javob:

1	2	3
C	B	A

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

4-SAVOLLAR

1. Nuqtalar o'rnini to'ldiring. (Qo'llash – 21 ball)

Abulxayrxon 1) **Chingizxonning** katta o'g'li Jo'jixonning beshinchi o'g'li Shaybonning avlodi bo'lib, shayboniylar sulolasining atalishi ham shu jihat bilan bog'liqdir. Abulxayrxonning katta buvasi 2) **Po'lat Sulton** esa shayboniylar avlodiga mansub bo'lgan. 1428-yilda Sibir g'arbidagi 3) **Tura** shahrini bosib oladi va uni davlat poytaxtiga aylantiradi.

2. Nuqtalar o'rnini to'ldiring. (Qo'llash – 21 ball)

1494-yilda 1) **Farg'ona hokimi** 2) **Umarshayx Mirzo** 39 yoshida vafot etadi. 3) **12** yoshli o'g'li Bobur valiahd sifatida taxtga o'tqaziladi. Shu davrdan boshlab Bobur uchun bolalikning sho'xliklari, erkaliklari ortda qoladi. Davlatni boshqarish, uni turli ichki va tashqi dushmanlardan himoya qilish endi Boburning zimmasiga tushadi.

3. Nuqtalar o'rnini to'ldiring. (Qo'llash – 21 ball)

Shayboniylar davrida 1) **Taxt voiris** "navvob", "qolg'a", "kichik xon" deb atalgan. Masalan, Ko'chkunchixon oliy hukmdor bo'lgach, yosh jihatdan xondan keyin ikkinchi o'rinda turgan uning ukasi 2) **Suyunxo'ja** "qolg'a" sifatida belgilangan. Uning vafoti munosabati bilan, xondan keyingi yoshi ulug' shahzodalardan biri – 3) **Jonibek sulton** valiahd etib belgilanadi.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

4. Nuqtalar o'rnini to'ldiring. (Qo'llash – 21 ball)

Qo'ng'irotlar davrida Xorazm o'lkasida ta'lim tizimi Turonning boshqa hududlarida bo'lgani singari quyi bosqich – maktablar va yuqori bosqich – **1) madrasa** negizida faoliyat yuritgan. Maktablar yirik shaharlarning deyarli har bir mahallasida mavjud bo'lib, bolalar **2) 6** yoshdan ta'lim olishni boshlar va 15–16 yoshgacha davom ettirar edi. Maktablar odatda mahalla masjidлари qaramog'ida bo'lgan. Maktablarda **3) qiz bolalar** uchun maxsus sinflar ham ajratilgan.

5. Nuqtalar o'rnini to'ldiring. (Qo'llash – 21 ball)

Buxoro amirligida **1) Qushbegi** bosh vazir mang'itlar davrida oliy hukmdordan keyingi ikkinchi shaxs bo'lib, mamlakat boshqaruvi, **2) moliya**, soliq, xazina, poytaxtdagi ahvol bilan bog'liq eng muhim masalalarni nazorat qilgan. Xususan, u poytaxt shahar va uning **3) viloyat hokimi** ham sanalgan.

6. Nuqtalar o'rnini to'ldiring. (Qo'llash – 21 ball)

1) Abufayzxon Eron bosqiniga qarshi kurashni uyushtira olmadi va taslim bo'ldi. Nodirshoh Buxoro xonligining taslim bo'lish shartlarini xonlikning **2) bosh vaziri** Muhammad Hakimbiy orqali Buxoro xoniga ma'lum qildi. Taslim bo'lish haqidagi shartnomani imzolash uchun u Zarafshon daryosi bo'yidagi **3) Chorbakr qo'rig'i** ga – Eron shohining huzuriga borishga majbur bo'ldi.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

7. Nuqtalar o'rnini to'ldiring. (Qo'llash – 21 ball)

Shayboniylar **1) 100 yil** mobaynida Markaziy Osiyoda hukmronlik qilib, tarixda salmoqli iz qoldirdi. Shayboniylar dastlab **2) temuriylar** davridagi me'morchilik an'analari davom ettiradilar. **3) Buxoro** shahrida katta qurilish va bunyodkorlik ishlarini amalga oshiradilar. Shaharni ta'mirlash ishlari kengaytiriladi, uning mudofaa devorlari yanada mustahkamlanadi.

8. Nuqtalar o'rnini to'ldiring. (Qo'llash – 21 ball)

1) Muhammad Shayboniyxon 1505-yilda Urganchni egallagach, Xorazmda temuriylar ham sulolasi boshqaruviga chek qo'yadi. 1510-yilda esa Xorazmni **2) safaviylar** bosib oladi. Ammo 1511-yilda Xorazmda ularga qarshi xalq harakati boshlanadi. Bu harakatga Vazir shahrining (Ustyurtda, Ko'hna Urganchdan 60 km uzoqlikda joylashgan) **3) Umar Shayx** qozisi boshchilik qiladi.

9. Nuqtalar o'rnini to'ldiring. (Qo'llash – 21 ball)

Qoraqalpqlarning har qanday sharoitga mos keladigan va eng yaxshi ko'rgan uyi **1) o'tov** bo'lib, mahalliy aholi uni "qora uy" deb atagan. Bundan tashqari, **2) qoqra** nomi bilan ma'lum bo'lgan loysuvoq uylari ham bo'lgan. Ayrim hollarda yerto'lalarda ham yashashgan. Yirik boylarning katta hovlilari bo'lib, bunday hovlilar **3) paxsadan** qurilgan va atrofi devor bilan o'ralgan.

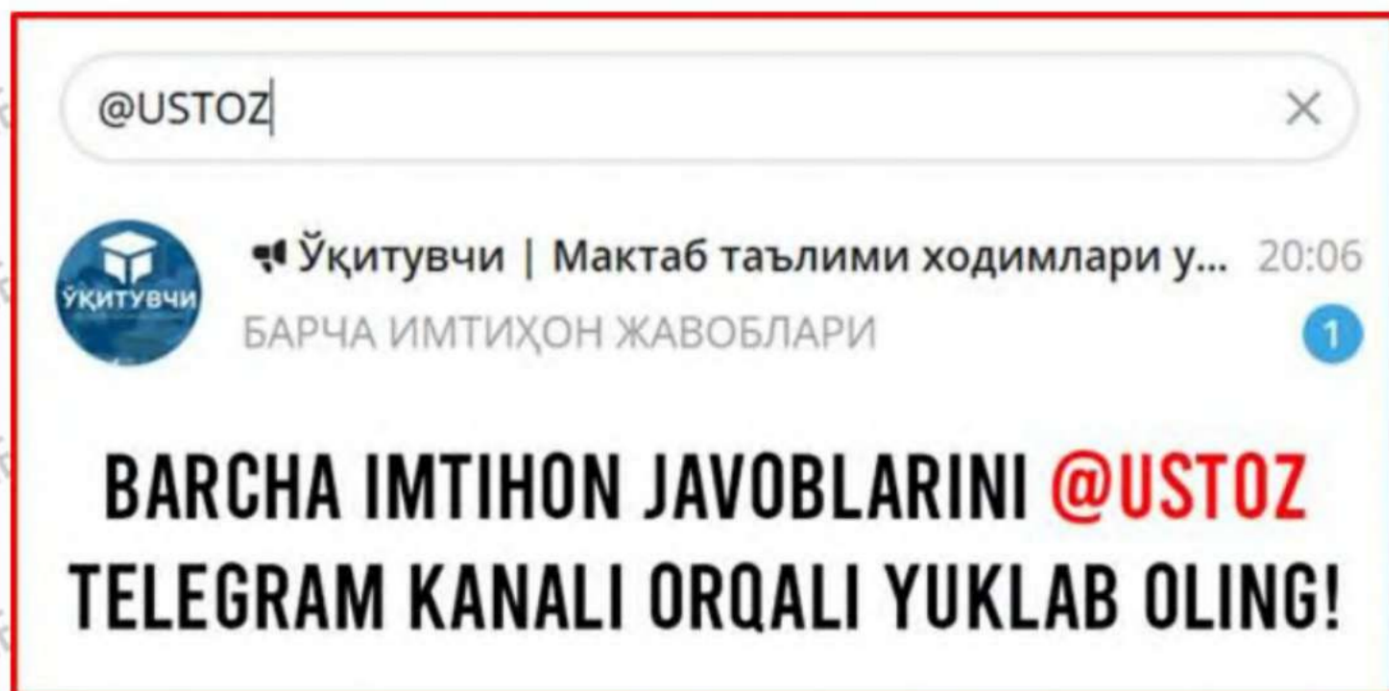
Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

10. Nuqtalar o‘rnini to‘ldiring. (Qo‘llash – 21 ball)

Amir 1) **Shohmurod** davriga kelib aholisi kamayib, qishloq darajasiga tushib qolgan 2) **Samarqand** qayta quriladi. Amir shaharni qayta qurish tarhini o‘zi chizgan. U shaharda 3) **24 ta** mavze qurdirib, davlatning sharqiy viloyatlaridan bu yerga ko‘plab oilalarni ko‘chirib keltiradi. Natijada shahar gavjumlashib, iqtisodiy va madaniy ahvol ancha yaxshilanadi. Hozirda shahar ko‘chalaridan biri uning nomi bilan ataladi.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

5-SAVOLLAR

1. Temuriyzodalar Shayboniylarga qarshi kurashda o'zaro kelisha olmaganliklari sababini asoslang;

xarita yordamida izohlang;

o'z fikringizni yil va sanalar bilan to'ldiring;

vaziyatga tanqidiy va tahliliy baho bering. (Mulohaza – 22 ball)

Javob: Temuriylar orasida o'zaro ichki nizolar, taxtga da'vogar shahzodalar ko'pligi, hokimiyat uchun kurashlar Boburga yordam bermadi. Boburning ukalari va amakilari hatto unga qarshi fitna uyushtirishgan. Beklar mustaqillik da'vosi bilan bo'ysunmay qo'ygan. Natijada, harbiy kuchlar bo'linib ketgan, Bobur kuchli qarshilik ko'rsatolmagan va Shayboniylar bundan foydalangan.

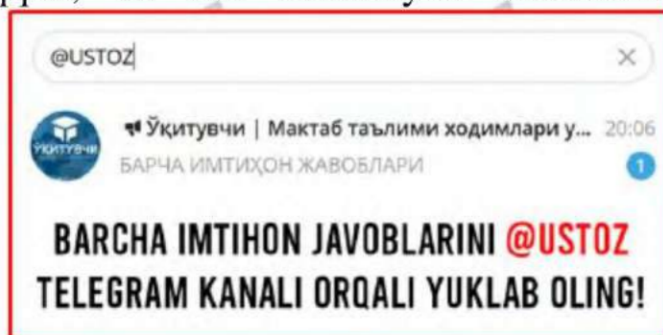
2. Siyosiy parokandalik mamlakat iqtisodiga salbiy ta'sir ko'rsatishini Temuriylar davlati misolid tanqidiy va tahliliy baho bering.

Parokandalik sabablarini ayting;

O'z fikringizni yil va sanalar bilan to'ldiring;

Javobingizni xaritada izohlang. (Mulohaza – 22 ball)

Javob: Temuriylar davrida siyosiy beqarorlik, ichki kurashlar va markaziy hokimiyatning zaiflashuvi iqtisodiy inqirozga olib keldi. Boburning hukmronligi davomida ochlik, tanglik va soliqlar aholiga salbiy ta'sir ko'rsatgan. Savdo-sotiq kamaygan, ishlab chiqarishdan chiqqan, bu esa Temuriylar davlatining zaiflashishiga sabab bo'lgan.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

3. 1501-yilda Boburni Samarqandni tashlab chiqish sababini yozing;

Qanday omillar Shayboniyxonning Samarqandni egallashiga sabab bo'ldi?
Javoblaringizni xarita yordamida asoslang, mavzuga tanqidiy va tahliliy baho bering;

(Mulohaza – 22 ball)

Javob: Bobur Samarqandni 7 oylik qamaldan keyin egalladi, ammo ochlik va sovuq sababli askarlarining ko'pchiligi uni tashlab ketdi. Andijonda isyon ko'tarildi, u yerga qaytishga majbur bo'ldi. 1501-yil aprelda Shayboniyxon bilan Saripulda jang bo'lib, Bobur yengiladi va yana Samarqandni tark etadi.

4. Qo'ng'irotlar harbiy tizimi va shayboniylar, ashtarxoniylar, mang'itlar harbiy tizimi orasidagi beshta farqni sanab bering.

O'z fikringizni yil va sanalar bilan to'ldiring;

Mavzuga tahliliy baho bering. (Mulohaza – 22 ball)

Javob: Qo'ng'irotlar harbiy tizimi Shayboniylar (1500–1599), Ashtarxoniylar (1599–1709) va Mang'itlar (1756–1920) tizimidan bir necha jihatdan farq qilgan. Birinchidan, Qo'ng'irotlarda harbiy boshqaruv xon qo'lida markazlashgan bo'lib, Shayboniylar va Ashtarxoniylarda esa qabila sardorlari mustaqil harakat qilgan. Ikkinchidan, Qo'ng'irotlar doimiy va tuzilgan armiyaga ega bo'lsa, Mang'itlarda asosan vaqtincha yig'ilgan qo'shinlar mavjud edi. Uchinchi farq – qurollanish darajasida: Qo'ng'irotlar XIX asrda Rossiyadan zamonaviy qurollar olib kirgan, boshqa uch sulola asosan an'anaviy qurollardan foydalangan. To'rtinchidan, Shayboniylar va Ashtarxoniylar harbiy yurishlar orqali hududlarni egallagan bo'lsa, Qo'ng'irotlar ichki barqarorlikni ushlab turishga urg'u bergan. Beshinchidan, Shayboniylar va Ashtarxoniylarda harbiy tuzum urug' asosida tuzilgan bo'lsa, Qo'ng'irotlarda bu tizim markaziy davlat boshqaruviga bo'ysundirildi. Tahliliy jihatdan, Qo'ng'irotlar davridagi harbiy islohotlar zamonaviylik va markazlashuvga asoslangan bo'lib, bu Xiva xonligining siyosiy barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynagan.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

5. Ashtarxoniylarning hokimiyat tepasiga kelishi sababini izohlang.

Bu borada Yalangto'sh Bahodirning o'rni haqida fikringizda asoslang; Javobingizni xarita yordamida to'ldiring, bu borada yil va sanalarni aniq ayting.

(Mulohaza – 22 ball)

Javob: 1599-yilda Shayboniylar sulolasi vakili Abdulmuminxon vafotidan so'ng, Buxoro taxti bo'sh qoldi. Bu vaziyatdan foydalanib, Balx hokimi bo'lgan Ashtarxoniylar sulolasidan Boqi Muhammad hokimiyat tepasiga keldi. Uning hokimiyatga kelishi Markaziy Osiyodagi siyosiy bo'shliq va ichki nizolar bilan bog'liq edi. Bu jarayonda sarkarda Yalangto'sh Bahodir muhim rol o'ynadi. U Nurota va Samarqandda tartibni tiklab, Ashtarxoniylar hokimiyatini mustahkamlashda harbiy va siyosiy kuch sifatida faol ishtirok etdi. Ayniqsa 1640-yillarda uning qurdirgan madrasa va saroylari Ashtarxoniylar nufuzini oshirdi. Xaritada Ashtarxoniylar hukmronligi ostidagi hududlar — Buxoro, Samarqand, Balx, va qisman Xorazm mintaqalari ko'rsatiladi. Ashtarxoniylar 1599-yildan 1709-yilgacha Buxoro xonligini boshqargan.

6. Ashtarxoniylar davrida o'tkazilgan moliya va pul islohotlarini shayboniylar davridagi soliq va pul islohotlari bilan taqqoslang, o'rtasidagi farqni izohlang, tanga pullar va soliqlar nomlanishiga 1 tadan misol keltiring. (Mulohaza – 22 ball)

Javob: Shayboniylar davrida soliq tizimi an'anaviy bo'lib, haroj (yer solig'i) va zakot asosiy tushum manbai edi. Pul islohoti ko'proq turli hududlarda mis tangalar – masalan, "Shayboniy tanga" chiqarish bilan cheklangan.

Ashtarxoniylar davrida esa markaziylashuv kuchayib, moliya tizimi yanada takomillashtirildi. Soliqlarning turi va yig'ilishi tartibga solindi, masalan, "tang'a" – savdogarlardan olinadigan boj joriy etildi. Pul islohotida esa zarbxonalar faoliyati kengaydi, "Ashtarxoniylar tanga" kabi kumush tangalar muomalaga kiritildi.

Ashtarxoniylar davrida soliq va pul tizimi markazlashgan va tizimli, Shayboniylarda esa ko'proq an'anaviy va tarqoq edi.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

7. Ilm-fanning rivojlanishi uchun zarur bo'lgan omillarni sanab bering;

Bu borada Mang'itlar qanday chora tadbirlarni amalga oshirganligini izohlang;

Ushbu tarixiy jarayonni bugungi kun bilan bog'lang;

Yuqoridagi tarixiy jarayon bilan bog'liq asr va yillarni aniq ayting.

Javob: Ilm-fanning rivojlanishi uchun asosiy omillar — siyosiy barqarorlik, iqtisodiy imkoniyatlar, savodxonlikning oshishi, ilmiy muassasalar faoliyati va hukmdorlar homiyligi hisoblanadi. Mang'itlar davrida (1756–1920) ayniqsa Amir Haydar va Amir Nasrullo hukmronligi davrida (XIX asr) ilm-fan, madaniyat va diniy ta'limni rivojlantirishga e'tibor berildi. Madrasa va kutubxonalar soni oshirildi, Buxoro savod markaziga aylantirildi. Ulug'bek madrasasi kabi ilmiy an'analar davom ettirildi. Bugungi kunda ham ilm-fanni rivojlantirish uchun hukumatlar barqarorlik va infratuzilmani ta'minlashi, ilmiy kadrlarni tayyorlashi zarur. Mang'itlar davridagi tarixiy tajriba — ilm-fan rivoji kuchli davlat siyosati va ma'naviy qadriyatlarga asoslanganda barakali natijalar berishini ko'rsatadi.

8. Mamlakatning mayda mulklarga bo'linishi taraqqiyot uchun salbiy ta'sir ko'rsatishini Shayboniylar davlati misolida izohlang;

Bu holatning kelib chiqish sabablari asoslab bering;

Aniq asr yoki yillar orqali misol keltiring;

Javobingizni xarita yordamida to'ldiring.

(Mulohaza – 22 ball)

Javob: Mayda mulklar markaziy hokimiyatga bo'ysunmay, o'zicha yuritilgan.

Bu siyosiy beqarorlik va iqtisodiy tanglikka olib kelgan. Shayboniylar harbiy yurishlarga yetarli resurs topa olmagan. Bu esa mamlakat kuchsizlanishiga olib kelgan

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!

9. Xiva arxitekturasini bilan Buxoro arxitekturasini o'xshash va farqli jihatlari

ifodalang;

Xivadagi arxitektura namunalaridan 2 ta misol keltiring;

Bu borada asr va yillarni aniq ayting.

(Mulohaza – 22 ball)

Javob: O'xshashlik–har ikkisi ham Sharq me'morchiligiga xos gumbazli, peshtoqli binolardir. Farq–Xivada po'stindo'zlik, gilamchilik bilan bog'liq bino bezaklari ko'p; Buxoroda esa madrasalar va maqbaralar ko'p. Xivada 1768-yilda o'latdan keyin arxitektura izdan chiqqan.

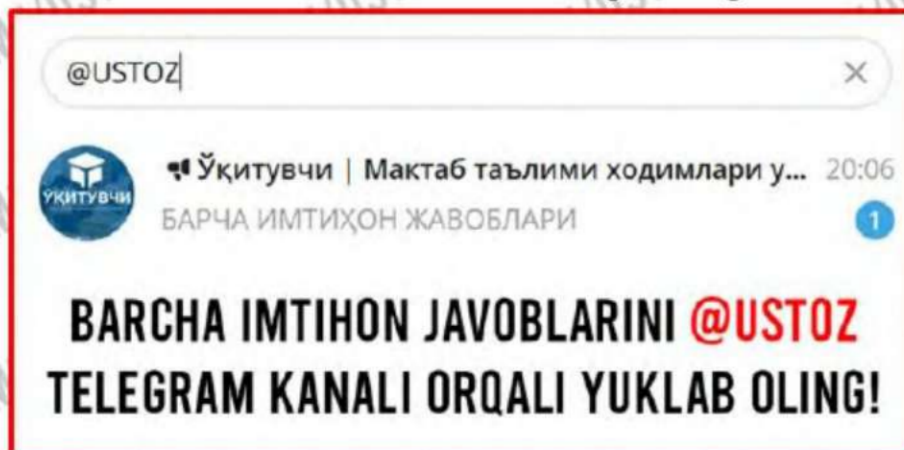
10. Qoraqalpoqlar hayotida urug'chilik va qabiladoshlik munosabatlarini izohlang;

Ularning turmush tarzi, xo'jalik hayoti haqida ma'lumot bering;

Bu borada hududlar nomi, asr va yillarni aniq ayting;

Javobingizni xarita yordamida to'ldiring.

Javob: Qoraqalpoqlar urug'chilik asosida yashagan. Urug'lar umumiy xo'jalik yuritgan, qarorlar oqsoqollar orqali qabul qilingan. Turmush tarzida "qora uy"– ko'chma turar joy asosiy edi. Ular yerto'la yoki loy uylarda ham yashagan. Dehqonchilik, chorvachilik va ovchilik bilan shug'ullangan.

Barcha imtihon javoblarini @USTOZ telegram kanali orqali **BEPUL** yuklab oling!